

चिपिटकचर्चणम्
नमूना प्रश्न उ उत्तर
प्रथमपर्व

१। केन विरचितम् चिपिटकचर्चणम् इति प्रहसनम् ?

- सिद्धगौतमकूलोद्धवाचार्यपञ्चाननतर्करत्नाञ्जनेन श्रीजीवन्यायतीर्थेन विरचितम् चिपिटकचर्चणम् इति प्रहसनम् ।

२। अस्य प्रहसनस्य नान्दीश्लोके कस्यां स्तुतिः विहिता ?

- अस्य श्लोकस्य नान्दीश्लोके देव्याः महाकाल्याः स्तुतिः विहिता ।

३। अस्य प्रहसनस्य नान्दीश्लोके केन उपायेन महाकाल्याः स्तुतिः विहिता ?

- अस्य प्रहसनस्य नान्दीश्लोके 'चूताश्रितुल्यचिपिटावितगणुदेशा चणुक्रियारुचिरखण्डितहास्यलेशा कुप्यत्कपालिनयनानल सामिधेनी ऋणधूतवेणिः गणवधूः वः पुष्पातु ' इति प्रकारेण महाकाल्याः स्तुतिः विहिता ।

४। अस्य प्रहसनस्य नान्दीश्लोके वन्दिता महाकाल्याः गणुदेशः कौदुशः ?

- अस्य प्रहसनस्य नान्दीश्लोके वन्दिता महाकाल्याः गणुदेशः चूताश्रितुल्य चिपिटावितः ।

५। अस्य प्रहसनस्य प्रयोगनिर्वाहाय सूत्रधारेण कः आहूतः ?

- अस्य प्रहसनस्य प्रयोगनिर्वाहाय सूत्रधारेण विदूषकः आहूतः ।

६। 'सर्वजनहर्षजनकं किमप्यपूर्वं प्रहसनम् ' इत्यत्र प्रहसनस्य नाम किम् ?

- 'सर्वजनहर्षजनकं किमप्यपूर्वं प्रहसनम् ' इत्यत्र प्रहसनस्य नाम सिद्धगौतमकूलोद्धवाचार्यपञ्चाननतर्करत्नाञ्जनेन श्रीजीवन्यायतीर्थेन विरचितम् चिपिटकचर्चणम् इति ।

७। कस्मिन् पर्वणि चिपिटकचर्चणम् इति प्रहसनस्य प्रयोगो हभूत् ?

- कोजागरपर्वदिवसे 'चिपिटकचर्चणम् ' इति प्रहसनस्य प्रयोगो हभूत् ।

८। विदूषकस्य कुटुम्बिन्या किं कारितम् ?

-दारिद्र्यदुःखनिवारणार्थं बलात्कारेण विदूषकस्य कुटुम्बिन्या नारिकेलखण्डमिश्रितं चिपिटकचर्चणं कारितो विदूषकः ।

९। किमर्थं धन्यः आसीत् विदूषकः ?

- विदूषकः धन्यः आसीत् यतः विदूषकस्य पत्नी बलात् विदूषकं चिपिटकचर्चणं कारयित्वा हलात् तन्नामकं किमपि सूत्रधारं स्मारयति । यं प्रहसनं वक्ष्येनाचार्यपञ्चाननतर्करत्नानुज्जना श्रीजीवन्यायतीर्थशर्मणा विनिर्माय सदयः प्रयोगाय सूत्रधारय समर्पितम् ।

१०। 'अहमप्यास्य दर्शनपथं परिहरामि' कस्य उक्तिरियम् ? किमर्थं विदूषकसूत्रधारो दर्शनपथं परिहृतवन्तौ ?

- 'अहमप्यास्य दर्शनपथं परिहरामि' चिपिटकचर्चणम् इति प्रहसने सूत्रधारस्य उक्तिरियम् ।

विदूषकसूत्रधारयोः सम्मुखे कपाली नाम्ना कोहपि महाकृपणः आगच्छन् अस्ति । कृपणस्य कपालिनः मुखमपि द्रष्टुं नेच्छन्तौ विदूषकसूत्रधारो कपालिनः नयनपथं परिहृतवन्तः ।

११। 'अहम् उद्वक्त्रेण प्राणांस्त्याक्वामि' कस्य उक्तिः ? किमर्थं सः उद्वक्त्रेण प्राणान् त्यक्तुम् इष्टवान् ?

- श्रीजीवन्यायतीर्थविरचितं चिपिटकचर्चणं नाम प्रहसने कपाली नाम महाकृपणस्य उक्तिरियम् ।

तत्रपितामहस्मृतिपूतं पितुः निधिभूतं ह्यिदं शतभूषितं ह्यत्र तस्य कुजपृष्ठ्या दास्या मन्त्रया पथि विनिष्क्रियम् । तस्मात् कारणात् महामनःकष्टेन कपाली गृहे अवस्थितुं अशक्तः सन् उद्वक्त्रेण प्राणान् त्यक्तुम् इष्टवान् ।

१२। किं नाम कपालिनः ? तत्रपतिः कथं तया वर्णितः ?

-श्रीजीवन्यायतीर्थविरचितं चिपिटकचर्चणं नाम प्रहसने कपालिनः भार्यायाः नाम रक्षिणी इति । कलहे चतुर्मुखः ताडने च चतुर्भुजः इति ब्रह्मविष्णुशंकराणां तत्रपतिः इत्येवं तया वर्णितः पतिः ।

१३। कथं रक्षिणी कपालिनः पुरतः रञ्जुं प्रक्षितवती ?

- कपालिनः पितामहस्मृतिपूतं पितुः निधिभूतं ह्यिदं शतभूषितं ह्यत्र तस्य कुजपृष्ठ्या दास्या मन्त्रया पथि विनिष्क्रियम् । तस्मात् कारणात् महामनःकष्टेन कपाली गृहे अवस्थितुं अशक्तः सन् उद्वक्त्रेण प्राणान् त्यक्तुम् इष्टवान् । तदर्थम् आत्मानं उद्वक्त्रेण रञ्जुमेकां गृह्णैय याचितवान् । तस्मात् कारणात् रक्षिणी रञ्जुमेकां कपालिनः पुरतः प्रक्षितवती ।

१४। किं नाम कौदुशः कपालिनः दासः ? किं नाम कौदुशी च कपालिनः दासी ?

- श्रीजीवन्यायतीर्थविरचितं चिपिटकचर्चणं नाम प्रहसने कपालिनः दासस्य नाम पद्मुराम इति । खञ्ज एव सः । कपालिनः दास्याः नाम मन्त्रया इति । सा च कुजा ।

१५। पतुः मरणे रक्षिण्याः का अवस्था भविष्यति ?

- पतुः कपालिनः मरणे सति तस्य गृहिणी रक्षिणी विधवा भविष्यति । किन्तु इदानीं सधवा अपि सा न स्वर्गे निवसति पतुः मरणे न वा पातालं यास्यति इति रक्षिण्याः मतम् ।

१६। पतुः आज्ञा अलङ्घनीया इति विचार्य कपालिनः गृहिणी किं कृतवती ?

- कपालिनः पितामहसूतिपूतं पितुः निधिभूतं छिद्रशतभूषितं ह्यत्र तस्य कुञ्जपृष्ठ्या दास्या मन्त्रया पथि विनिष्क्रिप्तम् । तस्मात् कारणात् महामनःकष्टेन कपाली गृहे अवस्थितुं अशक्तः सन् उद्वेगानेन प्राणान् त्यक्तुम् ईष्टवान् । तदर्थम् आत्मानं उद्वेगतुं रञ्जुमेकां गृहिण्यै याचितवान् । पतुः आज्ञा अलङ्घनीया इति विचार्य कपालिनः गृहिणी रक्षिणी रञ्जुमेकां कपालिनः पुरतः प्रक्षितवती ।

१७। कस्याः स्पर्धया मन्त्रया ह्यत्र पथि निष्क्रेपवती ?

- गृहिण्याः रक्षिण्याः स्पर्धया कुञ्जपृष्ठ्या धृष्ट्या दास्या मन्त्रया गृहकर्तुः शतछिद्रं ह्यत्र पथि निष्क्रेपवती ।

१८। मन्त्रापञ्चुरामयोः नाटके प्रवेशो कथं भवति ?

- यथा परस्परं ताडयन्तौ मन्त्रापञ्चुरामयोः नाटके प्रवेशो भवति ।

१९। किमर्थं पञ्चुरामः मन्त्रां ताडयति स्म ?

- गृहस्वामिनः कपालिनः कार्यं न कृत्वा मन्त्रा निद्रया कालं यापयति स्म । पञ्चुरामः यदैव उक्तवान् तदैव सा मन्त्रा दण्डेण तं ताडयितुं प्रवृत्ता । ततः आश्चर्यकार्थं पञ्चुरामः दण्डं धृतवान् किन्तु तां न ताडितवान् ।

२०। कपालिनः पादुकायुगलं कः पथि निष्क्रिप्तवान् ?

पञ्चुरामः कपालिनः पादुकायुगलं पथि निष्क्रिप्तवान् ।